

Я. Ю. Цимбаленко,
к. держ. упр., доц., уповноважена особа з питань запобігання та виявлення корупції КПІ
ім. Ігоря Сікорського, Національний технічний університет України
"Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0442-7549>
О. А. Шевчук,
адвокат, доктор філософії з права
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6930-6214>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.6.384

ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ: УПРАВЛІНСЬКА ХИБА У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ

Y. Tsymbalenko,
PhD in Public Administration, Associate Professor, Authorized Person for the Prevention and Detection of Corruption of Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
O. Shevchuk,
Attorney-at-law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

STATE FUNDING OF POLITICAL PARTIES IN UKRAINE: A MANAGERIAL FLAW IN THE PUBLIC FINANCE SYSTEM

У статті досліджено модель державного фінансування статутної діяльності політичних партій в Україні крізь призму публічного управління та управління публічними фінансами. Особливу увагу приділено практичній реалізації механізму фінансування у 2025—2026 роках в умовах воєнного стану та фіскальних обмежень. Проаналізовано розбіжність між законодавчо встановленою формулою розподілу бюджетних коштів і її фактичною імплементацією у Державному бюджеті, а також регуляторні й дисциплінарні функції, закладені у відповідному механізмі.

Обґрунтовано, що попри запровадження державного фінансування як антикорупційного інструменту, спрямованого на зменшення впливу приватних донорів та підвищення фінансової прозорості, його сучасна конфігурація виявляє структурну напругу в системі управління публічними фінансами. Відсутність системної оцінки ефективності використання коштів, слабкий зв'язок із формуванням вимірюваної публічної цінності та ризик компенсації організаційної неефективності за рахунок публічних ресурсів свідчать про невідповідність принципам цільового використання, пропорційності, справедливості та результативності бюджетних видатків.

З позицій спеціальності 281 "Публічне управління та адміністрування" доведено, що чинна модель містить ознаки управлінської деформації, оскільки бюджетні ресурси спрямовуються на підтримку добровільних політичних об'єднань, а не на безпосереднє виконання базових функцій держави. У довгостроковій перспективі більш інституційно узгодженим підходом є обмеження або виключення прямого бюджетного фінансування політичних партій із одночасним посиленням нормативного регулювання, прозорості, фінансової підзвітності та розвитку механізмів громадянської підтримки. Така трансформація сприятиме зміцненню бюджетної дисципліни, підвищенню відповідальності політичних суб'єктів та узгодженню фінансування партій із принципами ефективного публічного управління.

This article provides a comprehensive analysis of state funding of the statutory activities of political parties in Ukraine in 2025—2026 as a multidimensional instrument of public administration operating within the national public finance system. State funding is interpreted not solely as a formal element of democratic infrastructure but primarily as a strategic budgetary policy instrument and a mechanism of institutional managerial influence designed to ensure transparency, accountability, financial discipline, and lawful use of public resources by political actors. The research is conducted through the analytical lens of public financial management theory, budgetary governance, institutional control capacity, and regulatory compliance mechanisms.

The study explores the legally established formula for calculating the total amount of state funding allocated to political parties and evaluates its practical implementation through annual State Budget legislation under conditions of martial law, macroeconomic instability, and fiscal constraints. Particular scholarly attention is devoted to the administrative, legal, and financial implications of deviations from the statutory funding formula, as well as to the functional role of judicial, audit, and supervisory institutions in enforcing fiscal discipline, correcting budgetary imbalances, and shaping final allocation outcomes. The findings demonstrate that public funding of political parties performs not only a distributive or supportive role but also a regulatory, corrective, and disciplinary function, thereby becoming an integral structural element of anti-corruption governance architecture and the broader system of public financial control.

From the standpoint of contemporary public administration theory and applied governance practice, the article assesses the degree to which party financing complies with the principles of efficiency, result-orientation, legality, transparency, proportionality, and public value creation in the use of budgetary resources. The results reveal the existence of a persistent structural tension between the political logic of state subsidization of parties and the managerial logic of effective public financial administration. This tension highlights the necessity of rethinking the conceptual role, regulatory design, and strategic purpose of state funding of political parties as a long-term public policy instrument within the evolving framework of democratic governance, institutional accountability, and fiscal sustainability.

Ключові слова: публічне управління; публічні фінанси; бюджетна політика; державне фінансування політичних партій; фінансова підзвітність; фінансовий контроль; ефективність публічних видатків.

Key words: public administration; public finance; budget policy; state funding of political parties; financial accountability; public financial control; efficiency of public expenditure.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ І ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасних умовах трансформації системи публічного управління та функціонування держави в режимі воєнного стану особливої актуальності набуває питання раціонального та обґрунтованого використання публічних фінансів. Обмеженість бюджетних ресурсів, посилення вимог до фіскальної дисципліни та необхідність концентрації видатків на виконанні базових функцій держави актуалізують переоцінку тих напрямів бюджетної підтримки, які не мають безпосереднього зв'язку з наданням публічних послуг чи забезпеченням безпеки.

У цьому контексті державне фінансування політичних партій постає як складний і дискусійний інститут публічної політики. З одного боку, воно було запроваджене як антикорупційний механізм, покликаний зменшити залежність партій від приватного капіталу та підвищити рівень фінансової прозорості. З іншого боку, його практична реалізація виявляє низку управлінських суперечностей, пов'язаних із відповідністю бюджетних видатків принципам цільового використання коштів, справедливості, пропорційності та результативності.

Проблема полягає у тому, що політичні партії за своєю правовою природою є добровільними об'єднаннями громадян, тоді як державний бюджет формується за рахунок обов'язкових податкових надходжень. Відтак виникає інституційна напруга між принципом добровільності політичної участі та механізмом примусового перерозподілу ресурсів на користь партійної діяльності. Така конфігурація ставить під сумнів управлінську доцільність використання бюджетних коштів для

фінансування суб'єктів, які не здійснюють безпосереднього виконання функцій держави.

Дослідження цієї проблематики пов'язане з розвитком теорії результативного управління публічними фінансами, бюджетування, орієнтованого на досягнення результатів, а також із концепціями публічної цінності та підзвітності. У практичному вимірі йдеться про формування більш узгодженої моделі фінансування політичної діяльності, яка забезпечувала б баланс між гарантіями демократичної конкуренції та принципами ефективного використання бюджетних ресурсів.

Аналіз державного фінансування політичних партій як елемента викривлення публічного управління є важливим науковим і прикладним завданням, спрямованим на виявлення управлінських деформацій у системі публічних фінансів та пошук шляхів їх інституційного виправлення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ ТА ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ АСПЕКТІВ ПРОБЛЕМИ

Проблематика державного фінансування політичних партій широко представлена в сучасному науковому дискурсі та охоплює правові, політичні й фінансово-управлінські аспекти функціонування партійних систем. У міжнародних дослідженнях ця тема розглядається насамперед у контексті забезпечення політичної доброчесності, прозорості та зниження корупційних ризиків. Зокрема, у Guidelines on Political Party Regulation Європейської комісії "За демократію через право" (Venice Commission) державне фінансування політичних партій трактується як допоміжний інструмент, покликаний обмежити надмірний вплив приватного капіталу на

політичні процеси за умови суворих механізмів фінансового контролю та звітності [1].

Суттєвий внесок у розробку цієї проблематики зроблено також у документах OECD, де фінансування політичних партій аналізується в ширшому контексті управління публічними фінансами та забезпечення демократичної доброчесності. У звіті Money in Politics: Sound Political Finance Systems for Democratic Integrity підкреслюється, що державне фінансування може сприяти підвищенню прозорості партійних фінансів, однак водночас створює ризики неефективного використання бюджетних коштів і залежності політичних організацій від державних ресурсів [2]. Аналогічні підходи простежуються й у рекомендаціях GRECO, де наголошується на необхідності поєднання державної підтримки з ефективними інструментами фінансового нагляду та санкцій за порушення правил звітності.

У вітчизняних наукових публікаціях проблема державного фінансування політичних партій переважно розглядається крізь призму конституційного та адміністративного права, антикорупційної політики й розвитку партійної системи. Значна увага приділяється аналізу Закону України "Про політичні партії в Україні", ролі Національного агентства з питань запобігання корупції у контролі за виконанням формальних вимог до фінансування партій, а також практиці припинення державного фінансування у разі подання недостовірних фінансових звітів. Разом із тим у цих дослідженнях державне фінансування здебільшого трактується як правовий або політико-інституційний механізм, тоді як його управлінський вимір у системі публічних фінансів залишається другорядним.

Окрему групу становлять зарубіжні дослідження у сфері публічного управління та управління публічними фінансами у яких аналізується вплив бюджетних трансфертів на поведінку організацій, ефективність публічних видатків і формування публічної цінності. У цих роботах звертається увага на ризики "інституційної інфантилізації" організацій, що отримують гарантоване бюджетне фінансування без належної прив'язки до результатів діяльності. Проте зазначені підходи здебільшого застосовуються до класичних публічних інституцій або неурядових організацій і лише фрагментарно поширюються на аналіз фінансових інструментів державної підтримки політичних партій, особливо в умовах трансформаційних демократій та воєнного стану.

Таким чином, попри значний масив наукових і аналітичних напрацювань, низка аспектів проблеми залишається недостатньо дослідженою [3,4]. Передусім ідеться про відсутність комплексного аналізу державного фінансування політичних партій з позицій, який би поєднував бюджетне планування, управлінські рішення, механізми фінансового контролю та оцінку результативності використання публічних коштів. Недостатньо вивченими залишаються також управлінські наслідки відхилення від формульної моделі фінансування у процесі бюджетного планування та вплив рішень судових і контрольних органів на систему розподілу публічних фінансів.

Саме ці невирішені раніше аспекти — розгляд державного фінансування політичних партій як інструменту публічного управління у сфері публічних фінансів, оцінка його ефективності та відповідності принципам результативності, підзвітності й справедливого використання бюджетних ресурсів — і становлять предмет дослідження означеної статті.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є аналіз державного фінансування політичних партій в Україні у 2025—2026 роках як інструменту публічного управління у сфері публічних фінансів з позицій принципів цільового використання коштів, справедливості та бюджетної дисципліни, а також обґрунтування управлінської доцільності трансформації або виключення відповідної моделі фінансування.

Для досягнення поставленої мети передбачається виконання таких завдань:

- проаналізувати нормативно-правові засади державного фінансування політичних партій та механізм формульного розрахунку обсягів бюджетних коштів;

- оцінити відповідність чинної моделі принципам управління публічними фінансами, зокрема цільового використання, пропорційності, результативності та підзвітності;

- визначити управлінські ризики та інституційні викривлення, що виникають унаслідок бюджетного субсидування добровільних політичних об'єднань;

- обґрунтувати альтернативні підходи до фінансування політичних партій у контексті забезпечення ефективного публічного управління та раціонального використання бюджетних ресурсів.

Реалізація зазначених завдань спрямована на формування теоретично й практично обґрунтованих висновків щодо вдосконалення моделі фінансування політичних партій у системі публічних фінансів України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Державне фінансування статутної діяльності політичних партій в Україні є одним із ключових інституційних механізмів формування прозорості та підзвітності партійної системи [5]. Запроваджене у 2016 році в межах реформування антикорупційного законодавства, воно мало на меті зменшення залежності політичних партій від приватних донорів, обмеження впливу великого капіталу на політичні процеси та підвищення рівня фінансової дисципліни у партійній діяльності. Станом на 2025 рік така антикорупційна пересторога втратила свою актуальність у зв'язку з прийняттям Закону України "Про лобіювання", що вносить новітні інструменти запобігання тіншового впливу на функціонування держави.

Аналіз параметрів державного фінансування у 2025—2026 роках дозволяє простежити, яким чином формально нейтральні бюджетні та правові механізми транслиуються у практичні наслідки для функціонування партійної системи.

У 2025 році на державне фінансування парламентських політичних партій в Україні було передбачено 890 млн гривень. Ці видатки були закладені у Державному бюджеті, ухваленому Верховною Радою у листопаді 2024 року [6]. Водночас зазначена сума не відповідає повному обсягу фінансування, який мав би бути визначений відповідно до формули, закріпленої у Законі України "Про політичні партії в Україні". Відхилення від формульного розрахунку зумовлене тим, що у бюджеті не передбачено фінансування забороненої проросійської партії ОПЗЖ, яка формально залишалася суб'єктом виборчого процесу останніх парламентських виборів. Таким чином, бюджетне рішення фактично скорочує загальний обсяг коштів, що підлягають розподілу між іншими парламентськими партіями, не змінюючи при цьому принципів розподілу всередині наявного фінансового ресурсу.

Механізм визначення загальної суми державного фінансування є чітко формалізованим і базується на поєднанні соціально-економічного та електорального показників. Відповідно до законодавства, загальний обсяг коштів розраховується шляхом множення одного відсотка мінімальної заробітної плати, встановленої станом на січень попереднього року, на кількість громадян, які взяли участь в останніх парламентських виборах. За таким підходом у 2025 році загальна сума державного фінансування мала би перевищити один мільярд гривень. Однак фактично затверджений бюджет передбачає менший обсяг, що свідчить про певну розбіжність між формальною нормою та її бюджетною реалізацією в умовах воєнного стану та обмежених фінансових ресурсів.

Розподіл коштів між політичними партіями здійснюється за дворівневою моделлю. Переважна частка фінансування — 90% — розподіляється пропорційно до кількості голосів, отриманих партіями на останніх парламентських виборах. Такий підхід забезпечує кореляцію між рівнем електоральної підтримки та обсягом бюджетних ресурсів, що надаються партії для здійснення її статутної діяльності. Водночас 10% загальної суми спрямовуються на заохочення дотримання гендерного балансу у складі парламентських фракцій. Цей компонент фінансування виконує не лише фінансову, а й нормативно-ціннісну функцію, стимулюючи партії до більш інклюзивного формування представницьких органів.

У 2025 році найбільший обсяг державного фінансування було передбачено для партії "Слуга народу", яка отримала 519,6 млн гривень, Партії "Європейська солідарність" — близько 150 млн гривень, тоді як для "Батьківщини" — 98,6 млн гривень. Така структура розподілу, зокрема ситуація, за якої партія з вищим результатом на виборах отримує менший обсяг фінансування, пояснюється поєднанням пропорційного та стимулюючого компонентів формули, а також різницею у дотриманні гендерних критеріїв.

Окремої уваги заслуговує ситуація з партією "Голос". Хоча у Державному бюджеті на 2025 рік було формально передбачено фінансування цієї партії у розмірі 123 млн гривень, фактично вона була позбавлена права на отримання відповідних коштів. У жовтні 2024 року суд остаточно підтвердив рішення про припинення державного фінансування партії у зв'язку з поданням недостовірних відомостей у фінансових звітах за 2020 рік. Цей випадок

демонструє, що механізм державного фінансування не є автоматичним і передбачає жорстку прив'язку до виконання вимог фінансової звітності та прозорості, що посилює дисциплінарну функцію відповідного інституту, що виконує функцію управління в системі публічних фінансів.

Під час обговорення Державного бюджету на 2025 також було актуалізовано питання допустимих напрямів використання коштів державного фінансування. Зокрема, бюджетний комітет Верховної Ради не підтримав правку, яка дозволяла б політичним партіям інвестувати бюджетні кошти у придбання облігацій внутрішньої державної позики [7]. У своєму висновку комітет наголосив, що такі питання мають регулюватися спеціальним законодавством, а не бюджетними актами. Це рішення було ухвалене на тлі судових проваджень, ініційованих Національним агентством з питань запобігання корупції щодо можливих порушень у використанні державного фінансування окремими партіями. Відповідні кейси підкреслюють наявність напруги між фінансовою автономією партій та вимогами до цільового використання бюджетних коштів [8, 9].

У 2026 році загальний обсяг державного фінансування парламентських політичних партій в Україні скоротиться до 865,5 млн гривень, що на 25 млн гривень менше порівняно з 2025 роком [10]. Зменшення обсягу фінансування зумовлене остаточною втратою партією "Голос" права на отримання державних коштів за рішенням суду у зв'язку з поданням недостовірних фінансових звітів [11]. Найбільший обсяг фінансування у 2026 році знову передбачено для партії "Слуга народу" — 585,5 млн гривень, тоді як "Європейська солідарність" має отримати 169 млн гривень, а "Батьківщина" — 111 млн гривень.

Водночас затверджений у бюджеті обсяг фінансування і у 2026 році залишається меншим за суму, яка мала б бути визначена відповідно до формули, закріпленої у законодавстві. За умови мінімальної заробітної плати у 8000 гривень загальна сума державного фінансування мала б перевищити 1,18 млрд гривень. Проте відсутність фінансування забороненої проросійської партії ОПЗЖ знову призводить до неповної реалізації формульного механізму. Таким чином, фактична практика бюджетного планування демонструє вибірккову адаптацію законодавчої моделі до політичних і безпекових обставин, не змінюючи при цьому принципів розподілу коштів між партіями, які зберігають право на фінансування (Рис. 1).

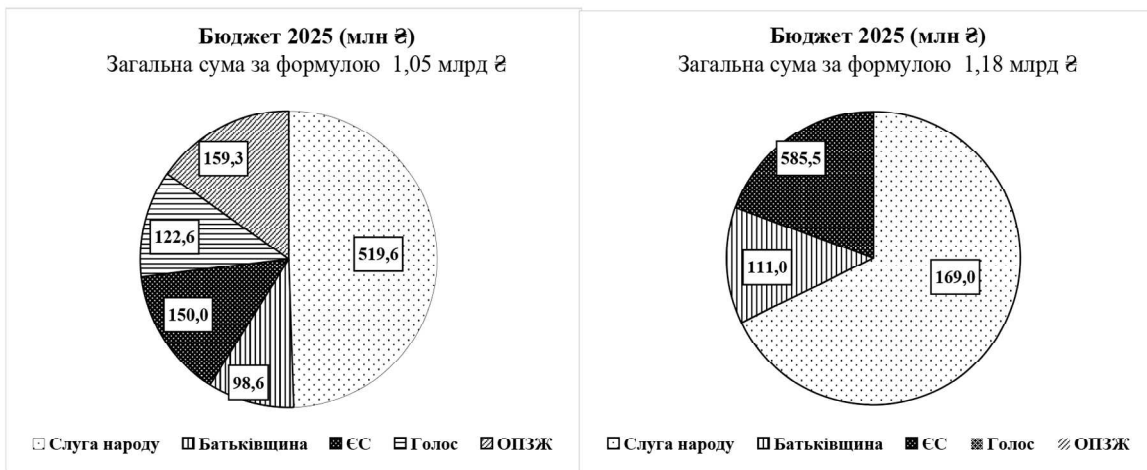

Рис. 1. Розподіл держфінансування політичних партій у 2025–2026 роках

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [5–10].

Узагальнюючи динаміку 2025—2026 років, слід зазначити, що управління публічними фінансами у частині фінансування політичних партій формально виконує системоутворюючу роль у сфері публічної доброчесності, поєднуючи фінансову підтримку з регуляторними та дисциплінарними механізмами. Вибірковість доступу до бюджетних коштів і можливість повного припинення фінансування у разі порушення вимог фінансової звітності засвідчують посилення контролю та зміщення акценту від формального перерозподілу коштів до оцінки якості партійного управління. Водночас саме ці практики актуалізують глибошу наукову дискусію щодо нормативної доцільності державного фінансування партій як такого.

У сучасній політико-правовій доктрині дедалі більшої ваги набуває підхід, який ставить під сумнів використання коштів державного бюджету для забезпечення партійної діяльності. Відповідно до рекомендацій Venice Commission, політична партія розглядається не як інституція публічної влади, а як добровільне об'єднання громадян, створене для реалізації спільних політичних переконань, ідеологічних орієнтацій і програмних цілей. Такий підхід узгоджується і з положеннями Закону України "Про політичні партії в Україні", який визначає партію як форму громадянської самоорганізації, а не суб'єкта надання публічних послуг [1].

За своєю природою політична партія є інструментом колективної участі громадян у політичному процесі, а не носієм загальнообов'язкових публічних функцій. Відтак фінансування її діяльності за рахунок державного бюджету, який формується переважно з податкових надходжень фізичних осіб та підприємств, означає примусове залучення всіх платників податків до підтримки політичних організацій незалежно від їхніх політичних переконань, рівня довіри чи фактичної участі у партійній діяльності. У такій конфігурації порушується принцип добровільності політичної підтримки, що є базовим для демократичних систем і тісно пов'язаний зі свободою політичних переконань.

З інституційної точки зору фінансова спроможність політичної партії має ґрунтуватися насамперед на підтримці тих громадян, яких вона реально об'єднує та представляє. Наявність членських внесків і регулярних добровільних пожертв виступає фінансовим ресурсом та індикатором соціальної вкоріненості партії, життєздатності її організаційної структури та здатності мобілізувати прихильників поза межами виборчого циклу. Натомість неспроможність сформувати стале членство і забезпечити фінансування за рахунок власної соціальної бази може свідчити про формальний характер партії, розмитість її ідеологічної ідентичності або низьку якість внутрішньопартійного управління, а також відсутність сталої підтримки зі сторони груп населення.

У цьому контексті державне фінансування створює ризик інституційної інфантилізації партій, за якої організаційна неефективність, слабка робота з членством і низька якість виконання партійних функцій компенсуються за рахунок публічних коштів. Така модель знижує стимули до внутрішнього інституційного розвитку політичних партій і водночас створює ризик порушення базових принципів управління публічними фінансами.

Передусім ідеться про принцип цільового використання бюджетних коштів. Державне фінансування партій запроваджене як механізм підтримки їх статутної діяльності та забезпечення демократичної конкуренції. Спрямування цих ресурсів на забезпечення фінансування партій, як добровільне об'єднання громадян, фактично змінює функціональне призначення бюджетних витратків.

Під питанням опиняється і принцип справедливості та пропорційності розподілу ресурсів. Бюджетні кошти мають розподілятися відповідно до суспільних пріоритетів і публічного інтересу, особливо в умовах обмежених фінансових можливостей держави. Використання їх для формування доходності добровільного об'єднання громадян (партій) може зміщувати акцент із забезпечення політичної діяльності на акумулювання фінансового результату.

Також порушується принцип ефективності та результативності. Публічні видатки повинні забезпечувати досягнення визначених цілей державної політики, на тлі тотального дефіциту бюджету та підвищення витрат на обороноздатність країни, не перетворюватися в джерело фінансових операцій, які не мають прямого зв'язку з реалізацією державних функцій.

У системі управління публічними фінансами важливо зберігати відповідність між джерелом коштів (податкові та неподаткові надходження до Державного бюджету України), їх цільовим призначенням (реалізація функцій держави) і очікуваним суспільним результатом (забезпечення безпечного та комфортного проживання на території держави). Будь-яке відхилення від цієї логіки створює ризик розмивання принципів бюджетної дисципліни та підзвітності.

Таким чином, емпіричні дані щодо обсягів державного фінансування парламентських партій у 2025-2026 роках у поєднанні з нормативно-правовим аналізом дозволяють зробити висновок про наявність системної напруги між практикою управління публічними фінансами в частині бюджетної підтримки партій та природою партій як добровільних об'єднань громадян. У довгостроковій перспективі більш логічною та інституційно справедливою видається модель, за якої держава забезпечує лише правові рамки, прозорість і контроль, тоді як фінансова відповідальність за існування та якість партійної діяльності покладається на самі політичні об'єднання та громадян, які свідомо обирають їх підтримувати.

За таких обставин перекладання фінансової відповідальності за функціонування партії на державний бюджет створює ефект інституційної інфантилізації партій. Наявність гарантованого бюджетного фінансування знижує стимули до розвитку внутрішньопартійної демократії, розбудови регіональних осередків, роботи з членами та прихильниками, а також до пошуку легальних і прозорих альтернативних джерел фінансування. У результаті партія може функціонувати як формальна політична оболонка, не маючи реальної соціальної бази, але водночас споживаючи значні обсяги публічних ресурсів [2].

З точки зору ефективності використання публічних коштів, особливо проблематичним є фінансування за рахунок бюджету неякісного виконання партіями своїх

базових функцій. Йдеться, зокрема, про відсутність системної програмної роботи, низький рівень кадрової підготовки, формальний характер внутрішньопартійних процедур, а також використання бюджетних коштів на утримання партійного апарату без помітного суспільного ефекту. У такій ситуації державне фінансування перстає бути інструментом розвитку демократії й фактично перетворюється на механізм субсидування організаційної неефективності.

Альтернативний підхід передбачає, що політичні партії повинні самостійно формувати свою фінансову базу за рахунок членських внесків, добровільних пожертв та інших законних джерел, прозора задекларованих і підконтрольних суспільству. Така модель підсилює відповідальність партій перед власними прихильниками, стимулює конкуренцію за довіру громадян та сприяє формуванню реальних, а не номінальних політичних об'єднань. За відсутності здатності забезпечити фінансову життєздатність за рахунок підтримки громадян партія, по суті, втрачає підстави для претензій на активну участь у політичному процесі [12, 13, 14].

У цьому контексті відмова від державного фінансування політичних партій або його істотне обмеження може розглядатися як управлінське рішення, спрямоване на усунення системної хиби у механізмах розподілу публічних ресурсів. Йдеться про перегляд самої моделі управління публічними фінансами, на прикладі фінансування партійної сфери. Коли бюджетні кошти автоматично спрямовуються на підтримку партій незалежно від їх реальної інституційної спроможності, формується управлінська залежність замість стимулювання організаційного розвитку.

З управлінської точки зору ключовим є забезпечення відповідності між цілями публічної політики, інструментами її реалізації та очікуваними результатами. Якщо фінансування перетворюється на стабільне джерело існування партій без належного зв'язку з рівнем суспільної підтримки, порушується принцип результативності та підзвітності. У такій конфігурації держава фактично підтримує інституції, які не демонструють достатньої політичної активності або електоральної довіри.

Обмеження або трансформація моделі фінансування дозволяє відновити управлінську логіку: ресурси мають слідувати за довірою та активністю, а не передувати їм. Це посилює відповідальність політичних суб'єктів за власну організаційну спроможність, фінансову дисципліну та стратегічне планування діяльності.

У довгостроковій перспективі більш життєздатною видається модель, у якій держава концентрується на формуванні нормативних рамок, контролі, прозорості та аудиторських механізмах, тоді як фінансова відповідальність за функціонування партій покладається на самі об'єднання та громадян, що їх підтримують. Такий підхід сприяє виправленню управлінських викривлень, зміцненню принципів цільового використання коштів і узгодженості бюджетної політики із завданнями демократичного розвитку.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Проведене дослідження засвідчило, що державне фінансування статутної діяльності політичних партій в

Україні у 2025—2026 роках функціонує як складний управлінський механізм у системі публічного управління публічними фінансами. Воно поєднує бюджетну, регуляторну та контрольну складові й виступає інструментом впливу держави на інституційний розвиток політичних суб'єктів. Формально зберігаючи мету забезпечення фінансової прозорості та підзвітності партій, чинна модель у практиці бюджетного планування й виконання демонструє розрив між нормативно закріпленою формульною конструкцією та реальними управлінськими рішеннями, що ухвалюються в умовах воєнного стану та фіскальних обмежень.

Установлено, що вибіркова реалізація формульного механізму фінансування, зумовлена виключенням окремих політичних суб'єктів із системи бюджетної підтримки, трансформує управлінське середовище без зміни внутрішніх принципів розподілу коштів між партіями, які зберігають право на фінансування. Така конфігурація створює додаткові виклики для публічного управління, пов'язані з дотриманням принципів справедливості, передбачуваності, правової визначеності та цільового призначення у розподілі бюджетних ресурсів. Доведено, що державне фінансування виконує регуляторну та дисциплінарну функції, оскільки механізми припинення фінансування у разі порушення вимог фінансової звітності посилюють роль органів фінансового контролю й судових інституцій у формуванні поведінкових моделей політичних організацій.

З позицій спеціальності 281 "Публічне управління та адміністрування" обґрунтовано, що чинна модель фінансування партій штучно інтегрована у парадигму результативного управління публічними фінансами. Відсутність системної оцінки ефективності використання коштів, орієнтації на створення вимірюваної публічної цінності та чітких критеріїв суспільної корисності діяльності партій обмежує управлінську доцільність бюджетного субсидування. За таких умов державне фінансування ризикує виконувати функцію стабілізації організаційного існування партій без належного зв'язку з їх реальним внеском у розвиток демократичних інститутів та реалізації функцій держави.

У довгостроковій перспективі державне фінансування політичних партій потребує переосмислення як інструменту публічної політики та об'єкта стратегічного управління. Управлінський акцент доцільно зміщувати від гарантованої бюджетної підтримки до формування системи стимулів, що підсилює фінансову відповідальність партій, розвиток внутрішньої демократії, прозорість прийняття рішень і підзвітність перед громадянами. Розширення ролі добровільних внесків і пожертв у поєднанні з удосконаленням стандартів фінансової звітності та контролю відповідає логіці ефективного публічного управління та раціонального використання бюджетних ресурсів.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язані з поглибленням аналізу альтернативних моделей фінансування у межах концепцій управління за результатами, бюджетування, орієнтованого на досягнення цілей, та оцінки публічної цінності. Окремого дослідження потребує вплив різних фінансових моделей на якість партійного управління, рівень внутрішньопартійної де-

мократії та довіру громадян до політичних інститутів, а також можливості інституційної адаптації європейських практик до української системи публічного управління з урахуванням її правових і фіскальних обмежень.

Література:

1. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). Guidelines on Political Party Regulation [Електронний ресурс]. Strasbourg. 2010. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)024-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)024-e) (дата звернення: 23.02.2026).

2. OECD. Money in Politics: Sound Political Finance Systems for Democratic Integrity. Paris: OECD Publishing. 2016. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2016/02/financing-democracy_g1g620b1/9789264249455-en.pdf (дата звернення: 23.02.2026).

3. OECD. Financing Democracy: Funding of Political Parties and Election Campaigns and the Risk of Policy Capture. Paris: OECD Publishing. 2016. 208 p. DOI: 10.1787/9789264249455-en.

4. GRECO (Group of States against Corruption). Third Evaluation Round: Transparency of Party Funding (Theme II) [Електронний ресурс]. Strasbourg: Council of Europe. 2007—2016. URL: <https://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/round-3> (дата звернення: 23.02.2026).

5. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2365-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14> (дата звернення: 23.02.2026).

6. Про Державний бюджет України на 2025 рік: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 23.02.2026).

7. Проект Закону про Державний бюджет України на 2025 рік. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44888> (дата звернення: 23.02.2026).

8. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 23.02.2026).

9. Національне агентство з питань запобігання корупції. Звіти та аналітичні матеріали щодо фінансування політичних партій. URL: <https://nazk.gov.ua> (дата звернення: 23.02.2026).

10. Про Державний бюджет України на 2026 рік: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 23.02.2026).

11. Судова влада України. Єдиний державний реєстр судових рішень. [Електронний ресурс]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua> (дата звернення: 23.02.2026).

12. Hood C. The Art of the State: Culture, Rhetoric, and Public Management. Oxford: Oxford University Press. 1998. URL: <https://global.oup.com> (дата звернення: 23.02.2026).

13. Pollitt C., Bouckaert G. Public Management Reform: A Comparative Analysis. Oxford: Oxford University Press. 2017. URL: <https://global.oup.com> (дата звернення: 23.02.2026).

14. Denhardt R. B., Denhardt J. V. The New Public Service: Serving, Not Steering. New York: Routledge. 2015. URL: <https://www.routledge.com> (дата звернення: 23.02.2026).

References:

1. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2010), "Guidelines on Political Party Regulation", [online], available at: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)024-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)024-e) (Accessed 23 February 2026).

2. OECD (2016), Money in Politics: Sound Political Finance Systems for Democratic Integrity, OECD Publishing, Paris, France, available at: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2016/02/financing-democracy_g1g620b1/9789264249455-en.pdf (Accessed 23 February 2026).

3. OECD (2016), Financing Democracy: Funding of Political Parties and Election Campaigns and the Risk of Policy Capture, OECD Publishing, Paris, France, available at: <https://doi.org/10.1787/9789264249455-en>

4. Council of Europe (GRECO) (2007-2016), Third Evaluation Round: Transparency of Party Funding (Theme II), Council of Europe, Strasbourg, France, available at: <https://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/round-3> (Accessed 23 February 2026).

5. Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On Political Parties in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14> (Accessed 23 February 2026).

6. Verkhovna Rada of Ukraine (2024), The Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2025", available at: <https://zakon.rada.gov.ua> (Accessed 23 February 2026).

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), The Law of Ukraine "Budget Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (Accessed 23 February 2026).

8. Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine "On Prevention of Corruption", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (Accessed 23 February 2026).

9. National Agency on Corruption Prevention (2026), "Reports and analytical materials on political party financing", available at: <https://nazk.gov.ua> (Accessed 23 February 2026).

10. Verkhovna Rada of Ukraine (2025), The Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2026", available at: <https://zakon.rada.gov.ua> (Accessed 23 February 2026).

11. Judiciary of Ukraine (2026), "Unified State Register of Court Decisions", [online], available at: <https://reyestr.court.gov.ua> (Accessed 23 February 2026).

12. Hood, C. (1998), The Art of the State: Culture, Rhetoric, and Public Management, Oxford University Press, Oxford, UK.

13. Pollitt, C. and Bouckaert, G. (2017), Public Management Reform: A Comparative Analysis, Oxford University Press, Oxford, UK.

14. Denhardt, R.B. and Denhardt, J.V. (2015), The New Public Service: Serving, Not Steering, Routledge, New York, USA.

Отримано редакцією журналу / Received: 10. 03.26

Процеженовано / Revised: 13. 03.26

Схвалено до друку / Accepted: 17.03.26